

TEXTELE INSCRIȚIILOR REDACTATE DE VASILE PĂRVAN SPRE A FI SĂPATE PE PEREȚII ARCULUI DE TRIUMF DIN CAPITALĂ

de ALEXANDRA-CRISTINA PĂUNESCU

Într-un articol referitor la Arcul de Triumf, C. Kirițescu, autorul emoționantei Istorii a războiului pentru întregirea României, scria următoarele „Acest Arc de Triumf, clădit după asemănarea celor cu care împărații romani nemureau biruințele lor asupra barbarilor, va rămîne neclintit pe locul său de-a lungul veacurilor viitoare ca să povestească urmașilor noștri faptele mărețe prin care străbunii lor au săvîrșit Unirea cea mare a tuturor Românilor. El este poemul de piatră izvorit din simțămîntul mindriei și recunoștinței pentru vrednicia, jertfirea și gloria românească“¹.

La 1 decembrie 1918, ziua în care românii din Transilvania se adunau la Alba-Iulia pentru a proclama unirea Ardealului cu România mamă, prin locul pe care se ridica frumosul și mărețul monument de pe șoseaua Kisselef, a trecut Regele Ferdinand I, întregitorul de țară, care se înapoia în cetatea de scaun a Bucureștilor în fruntea eroicei sale armate. Alături de Marele Biruitor se afla Regina Maria, aceea ce fusese „zina îmbărbătoare a curajului luptătorilor și alinătoarea durerilor celor ce sufereau“ și solul Franței, generalul Berthelot, după care urmau regimentele de la Mărășești, Mărăști și Oituz, precum și ostașii armatelor aliate : francezi, englezi și americani².

O altă dată memorabilă este aceea de 15 octombrie 1922, zi în care Regele Ferdinand se încorona la Alba-Iulia ca rege al tuturor românilor³.

¹ Constantin Kirițescu, *Arcul de Triumf și Epopeea Română*, 1916—1918—1922—1936, București, 1937, p. 3—4.

² Idem, p. 4. Solemnitatea a continuat cu defilarea la picioarele statuii lui Mihai Viteazul a armatelor române și aliate (cf. Generalul N. Negreanu, *Generalul Berthelot, în România Eroică*, an. XII, nr. 3—4, martie-aprilie, București, 1931, p. 11).

³ Într-una din cele patru inscripții păstrate și astăzi în părțile superioare ale monumentului (ne referim la cea de pe fațada dinspre Băneasa) sînt scrise următoarele: „Liberator de neam și întregitor de hotare, prin virtutea ostașilor săi și vredniciei urmași ai eroilor creștinătății. Ferdinand, Domn și Rege al Românilor, și-a făcut intrarea la 16 octombrie 1922 în cetatea sa de scaun a Bucureștilor după încoronarea de la Alba-Iulia“.

Datorită grabei cu care se organizau solemnitățile, ilustrul arhitect Petre Antonescu propunea Comisiei de Organizare a Serbărilor Încoronării care-l însărcinase cu ridicarea monumentului, realizarea unei construcții cu temelia de beton, dar cu baza de granit, cu restul structurii tot din beton armat, rămânând însă ca exteriorul ei să fie executat provizoriu din materiale ușoare, excepție făcând doar medalioanele regelui și reginei, turnate din bronz. Urma deci, ca exteriorul care, după afirmațiile sale, era partea cea mai grea de executat „să fie ulterior și cu încetul refăcut din materiale definitive”⁴. Astfel, desăvârșirea monumentului din materiale „definitive” a suferit, din păcate, o întârziere simțitoare datorită lipsei de fonduri⁵. Această tergiversare a făcut ca scheletul său de beton să se degradeze destul de mult la exterior.

O dată cu reluarea lucrărilor, un grup dintre cei mai mari artiști ai noștri din care făcea parte Ion Jalea, Corneliu Medrea, Mac Constantinescu și-au dăruit cu pasiune și sîrg tot talentul lor pentru ca în ceva mai mult de un an să dea monumentului măreția sa.

Inaugurarea a fost făcută la 1 decembrie 1936 de către Regele Carol al II-lea⁶. Aceasta este pe scurt istoria unuia dintre cele mai frumoase edificii din capitală pînă la înscăunarea în această țară a năstăii dictaturii comuniste.

Revenind la prima etapă de construcție, este important să amintim că din Comisia de organizare a Serbărilor Încoronării făceau parte personalități de frunte ale științei și artei românești, precum: N. Iorga, A. Saligny, arhitectii P. Antonescu și Victor Ștefănescu, pictorii Arthur Verona și Costin Petrescu.

În ceea ce privește împodobirea peretilor de beton armat ai monumentului este necesar să menționăm că inscripțiile ce urmau să illustreze grupările de statui, trebuiau redactate de cei trei mari istorici ai acestui neam: N. Iorga, Dimitrie Onciul și Vasile Pârvan⁷.

În cele ce urmează ne vom ocupa numai de inscripțiile care aparțin penei ilustrului autor al Geticeii.

⁴ Arhitect Petre Antonescu, *Arcul de Triumf*, București, 1929, p. 1—8. (Răspuns la articolul lui Al. Tzigara-Samurcaș, *Arcul de Triumf* apărut în *Convorbiri Literare*, dec. 1928, Buc., 1929, p. 1—8). Solid construit, Arcului de Triumf îi trebuia după afirmația lui P. Antonescu „găteala exterioară de marmură și bronz”.

⁵ Constantin Kirîțescu, *op. cit.*, p. 22.

⁶ Idem, *op. cit.*, p. 23; Grigore Ionescu, București, *Ghid istoric și artistic*, București, 1938, p. 325—327; Arhitect Petre Antonescu, *op. cit.*, p. 2—3. După el, era necesar ca ulterior Serbărilor Încoronării să se completeze părți întregi de sculptură care n-au putut figura nici măcar schițate în decorațiunea Arcului, cum ar fi figurile de *Victorii* care trebuiau să decoreze timpanele Arcului de cele două părți ale Coroanei Regale.

⁷ În legătură cu autorii inscripțiilor, cu numărul și poziția lor, P. Antonescu ne dă o serie de amănunte interesante. El afirmă că în afara marelui inscripții de pe friza în care pana lui N. Iorga prezintă în cuvinte de o grandioasă inspirație viețile și durerile seculare ale poporului român, pînă la triumful cel mare de sub Regele Ferdinand și Regina Maria, în afară de cele 8 inscripții de lângă grupurile statuiilor de ostași scrise de D. Onciul și V. Pârvan, în afară de alte 12 inscripții în care sînt săpate numele localităților reprezentînd cele mai mari victorii din istoria neamului — scrise de Iorga, în afară de acestea, se află săpate pe ambii piloni ai Arcului două mari inscripții de cite 8 m înălțime din care prima este proclamația Regelui către popor din ziua de 15 august 1916 iar cea de-a doua este proclamația dată către țară în ziua încoronării Regelui ca rege al tuturor românilor. (cf. P. Antonescu, *op. cit.*, p. 6—7).

O situație fericită a făcut ca să se păstreze manuscrisele-ciornă cu textele ce constituiau atît forma finală ce urma să se sape pe pereții monumentului cît și unele variante ale acestor texte, precum și două schițe-ciorne în creion⁸.

Astfel, vom căuta să prezentăm textele acelor inscripții (foi) rămase inedite după cunoștințele noastre și după anul 1922, transferînd la *note*, atît pe acelea ce reprezintă pasaje din capitolele IV și V ale emoționantului său eseu „*Memoriale*“ apărut la Editura Națională în 1923, cît și diversele variante.

Este de altfel cunoscut că prelegerea cutremurătoare cu care V. Pârvan deschidea la 7 noiembrie 1918 cursul său de istorie antică, era închinată memoriei camarazilor căzuți în războiul pentru desăvîrșirea unității de stat (*In mortem commilitonum*), prelegere ce constituie cap. IV — *Rosalia* din *Memoriale*, iar la 26 septembrie 1919 evocă în ședința solemnă de la Academia Română personalitatea împăratului Traian cu ocazia a 18 secole de la moartea sa, comunicare ce formează cap. V — *Parentalia*, din același volum.

I — Inscripția A⁹ (fig. 1).

„Cină de moarte cinat-au puternicii biruiți ai Daciei, cînd furtuna deslănțuită de dinșii au dus în al șaselea an al luptei cu, Cesarul Nerva Traian la robia patriei lor.

⁸ Manuscrisele la care ne referim se află în prezent în Arhiva Muzeului Național de Antichități a Institutului de Arheologie din București.

În ceea ce privește schițele în creion, menționăm că una dintre ele poartă ca titlu: „Inscripțiile pe picioarele Arcului de Triumf (fațadele principale)“. În partea de sus a ciornii se indică *Inscripția A* care ar fi trebuit să cuprindă numai două cuvinte (primul de 7—8 litere, iar al doilea de 4—5 litere). *Inscripția B* situată în partea de mijloc ar fi trebuit să conțină între 56—61 litere, grupate în 5 rînduri (r. 1 = 10—11 litere, r. 2 = 12—13 litere; r. 3 = 12—13 litere; r. 4 = 12—13 litere și r. 5 = 10—11 litere).

Inscripția C, aflată în partea de jos, era cea mai mare, ea constînd din 300 de litere.

Cealaltă schiță în creion poartă ca titlu: „Inscripții la Arcul de Triumf“. Sînt indicate astfel locul inscripțiilor: a — 2 cuvinte; b — 56—61 litere dispuse în 5 rînduri înalte de 12 cm.; c — 9 rînduri a 8 cm. înălțime cu un total de 300 de litere; d — cîte doi ani însemnați din epoca corespunzătoare figurii (cifrele avînd o înălțime de 12 cm.). Pe fațadele laterale, deasupra portalului trebuiau înscrise două rînduri a 14—15 litere cu înălțimea de 12 cm. Se mai face mențiunea (cu creion roșu) că eventualele spații dintre cuvinte sînt socotite aproximativ o literă și sînt cuprinse în numărul dat al literelor.

⁹ Am considerat că este mai corect a prezenta textele tuturor inscripțiilor cu ortografia din textul original.

Menționăm că cel de-al doilea text al *Inscripției A* (fig. 5) pe care-l prezentăm mai jos, constituie un întreg pasaj publicat de Pârvan în *Memoriale* (IV — *Rosalia*), cf. V. Pârvan, *Scrieri*, București, 1981, ediție îngrijită de Alexandru Zub, p. 540. „Cînd Roma ne-a lăsat iară singuri în cetatea lui Decebal etern-veghetorul, valul năvălirii barbare ne-a acoperit cu totul. Cum se prind de pămînt proptindu-se în multele lor rădăcini copacii înecați de apele furioase ce vor să-i zmulgă cu dănselle, așa ne-am prins noi cu toată tîria sufletului nostru de străvechea noastră țarină daco-romană proptindu-ne în zidul munților noștri ca să nu fim zmulși și târați de puhoiu. Întreaga noastră putere ne-am cheltuit-o de atunci, Împărate, ca să stăruiam pe pămîntul unde ne-ai pus de strajă. Alții la adăpostul nostru au ridicat iară orașe strălucite, palate de marmoră și temple pînă la cer. Și poezii lor au cântat iară și sculptorii lor au săpat iară, și arhitecții lor au clădit iară. Și pe cînd noi nici satele noastre nu ni le puteam face pentru un veac de om, ci aceeași generație trăia în locuințe de mai multe ori arse și din

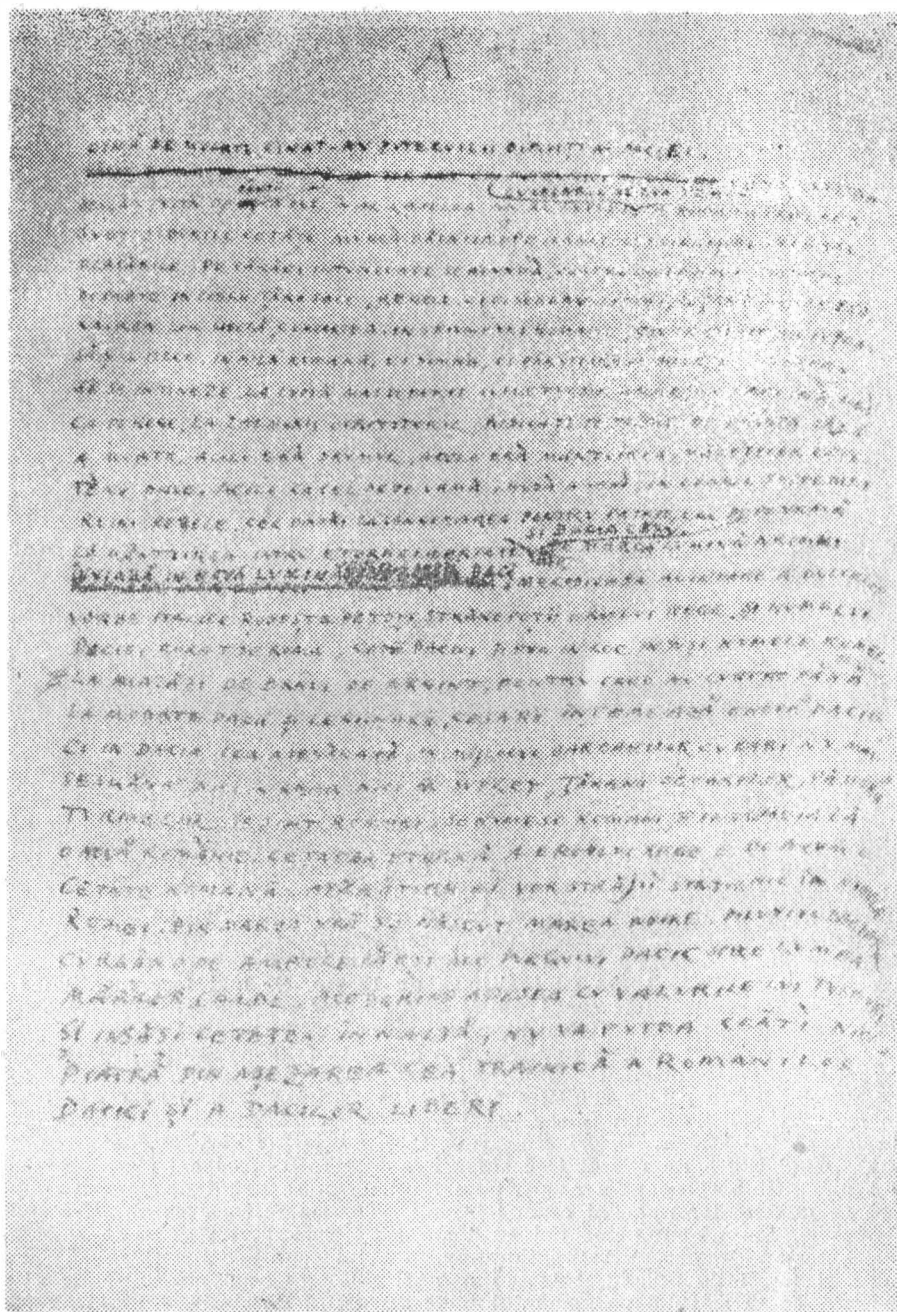

Fig. 1. Inscripția A.

Supt zidurile cetății mugea bătălia. Pe înaltele coperișuri alergau flăcările. Pe cărări întunecate se afunda, pentru lupte nouă, tot mai departe în codrii țării sale, regele. Ci ei serbau, liberi, în țară încă liberă, venirea lor liberă, cu moartea. În triumfuri romane, grumazul lor nu putea să și-l plece. În milă romană, ei domnii, ei dăruitorii de milă nu sufereau să se întineze. La luptă mai departe sufletul lor amar nu-i mai îndemna ca pe rege. La Zalmoxis ocrotitorul, ridicăți pe palme de blindă zână a morții, acolo era drumul, acolo era mântuirea, mărețelor căpetenii dace.

Acolo ca cel de pe urmă, avea a veni, în ceasul supremei ruine, regele. Cel dintâi, la sângerarea pentru patrie, cel de pe urmă la mântuirea, întru eterna libertate. Și Dacia căzu. Dar de marea lumină a Romei înviază în nouă lumină învinșii Daci. Melodioasa alinare a dulcelor vorbe italice robește pe toți strănepoții eroului rege. Și numelui Daciei, furat de Roma, copiii Daciei îi pun în loc însuși numele Romei. La miazăzi de brăul de argint, pentru care au luptat pînă la moarte Dacii și legionarii, Cesarii întemeiază o nouă Dacie. Ci în Dacia cea adevărată, în mijlocul barbarilor cu cari nu mai seamănă nici în graiu nici în suflet, țărani ogoarelor, păstorii turmelor, se simt Romani, se numesc Romani, și întemeiază o nouă Romanie. Cetatea eternă a eroului rege e de acum o cetate romană. Apărătorii ei vor străjui statornic în numele Romei. Din marea ură s'a născut marea iubire. Diluviul barbar curgând de ambele părți ale burgului dacic spre lumea mărilor calde, acoperind adesea cu valurile lui turburi și însăși cetatea înaltă, nu va putea clădi nici-o piatră din așezarea cea trainică a Romanilor dacici și a Dacilor liberi“.

▲

II — *Inscripția B*¹⁰ (fig. 2).

„Împărăția păgână dela miazăzi înlanțuise de veacuri țara. Noi copiii ogoarelor roditoare înlanțuiți eram pe țarina noastră. Ci Domnul Ioan Alexandru ne făcu iară stăpîni pe pămîntul strămoșilor. Și ne-am ridi-

nou clădite de vecinicii, martiri ai credinței întru Dacia și Roma, ei cei care înfloreau la adăpostul nostru, se mândreau de opera păcii, care era darul nostru, și se uitau cu dispreț la sărăcia și lipsa noastră. Am trăit, Împărate, de când ne-a lăsat Roma și pînă în ziua de astăzi, ca Daci în sate iar nu ca romani în orașe. Rezistînd în Dacia, împotriva tuturor veneticilor, reîntinzînd-ne peste tot ținutul Dacic, dănuind în simplitatea, vitejia și neînfricarea țaranilor Daci, de abia azi, după optsprezece veacuri, ne putem fără gîndi că sântem și Romani. De abia astăzi legionarii tăi s'au putut întoarce iară, biruitori, la Apulum, la Napoca, la Porolissum, la Sarmizegetusa. După optsprezece veacuri valul năvălirii nordice a fost biruit. Din nou stau strajă la Rin și în munții dacici soldații cu coif roman“.

(Se specifică ca literele să aibă dimensiunile de 0,05×0,05 m).

¹⁰ Menționăm că cel de-al doilea text al *Inscripției B* (fig. 6), pe care-l prezentăm mai jos, constituie un întreg pasaj publicat de Pârvan în *Memoriale* (— *V Parentalia*), cf. V. Pârvan, *Scrieri*, București, 1981, ediție îngrijită de Alexandru Zub, p. 509. „Și s-a aruncat atunci, ca o fiară turbată, dușmanul din Apus, să răpue pe eroul solitar care acum nu mai luptă nici pentru a cuceri, nici pentru a apăra, nici pentru a rezista, ci luptă pentru a da sufletului nemuritor al rasei sale cheazășia continuității vitejiei de la Thracii cari mureau pînă la unul și nu se predau, de la Romanii cari continuau lupta chiar când barbarii stăteau în Cetatea eternă, de la Muntenii lui Mircea, de la Moldovenii lui Ștefan. Viteji au fost flăcăii tăi, o Patria mea frumoasă, pretutindeni unde ți-au apărat moșia de năvala dușmană. Dar nicăeri sufletele lor n'au ars de un foc mai mistuitor ca la

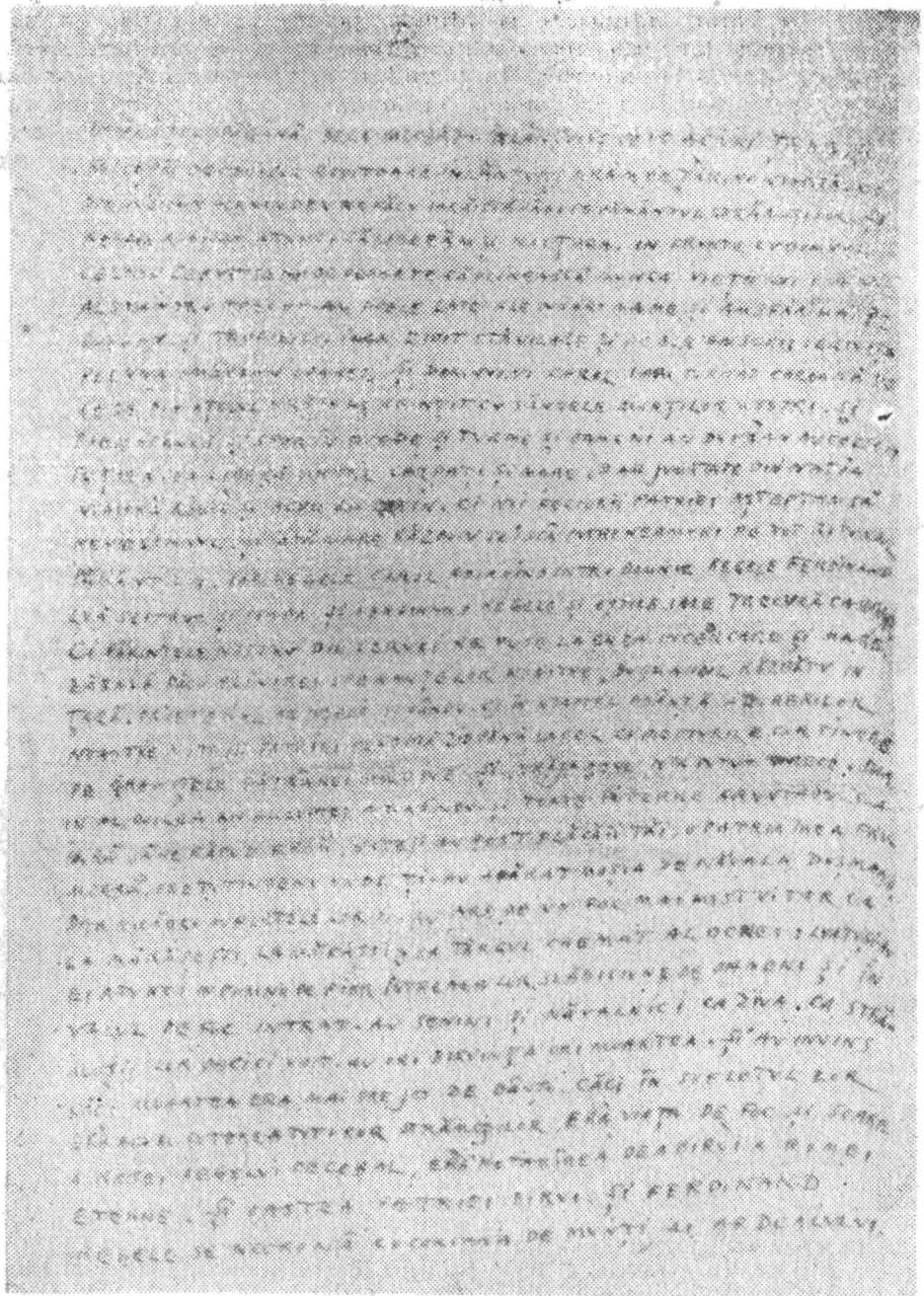

Fig. 2. Inscriptița B.

cat atunci să liberăm și noi țara. În frunte cu domnul cel nou cerut de noi de departe să plinească munca vieții lui Ioan Alexandru trecut-am apele late ale Dunării mame și am sfărîmat pe dușman. Și trufiei lui i-am zidit stăvilare și pe ele am scris : Grivița Plevna Smardan Opanez. Și Domnului Carol i-am turnat coroană de rege din oțelul vrăjmaș sfîntit cu singele morților noștri. Și pace adâncă și spor în roade și turme și oameni an după an au crescut în țara cea liberă dintre Carpați și Mare. Dar jumătate din nația noastră robia și acum la străin. Ci noi feciorii patriei așteptam să ne vie semnul. Și iată mare războiu se iscă între neamuri pe tot rotundul pămîntului. Iar regele Carol adormind întru Domnul, regele Ferdinand luă sceptrul și spada. Și Ferdinand regele și oștile sale trecură Carpații. Ci părintele nostru din ceruri ne puse la grea încercare și mare zăbavă făcu plinirei speranțelor noastre. Dușmanul răzbătu în țară. Prietenul ne înșală și vîndu. Ci în noaptea adâncă a durerilor noastre vitejii patriei clădiră zid până la cer cu piepturile lor tinere pe granițele bătrînei Moldave. Și vrăjmașul n'a putut trece. Dar în al doilea an al luptei aducîndu-și toate puterile aruncatu-s-a iară să ne răpue eroii. Viteji au fost flăcâii tăi, o patria mea frumoasă, pretutindeni unde ți-au apărat moșia de năvala dușmană. Dar nicăeri sufletele lor n-au ars de un foc mai mistuitor ca la Mărășești, la Mărăști și la Tîrgul chemat al Ocnei Luatu-și-au ei atunci în pumnii de fier întreaga lor slăbiciune de oameni și în valul de foc intrat-au senini și năvalnici ca ziua. Ca strămoșii lor dacici voit-au ori biruința ori moartea. Și au învins căci moartea era mai prejos de dînșii. Căci în sufletul lor era acum puterea tuturor strămoșilor, era viața de foc și soare a rasei regelui Decebal, era hotărîrea de a birui a Romei eterne. Și oastea patriei birui. Și Ferdinand regele se încoronă cu coroana de munți ai Ardealului“.

III — Inscricția C¹¹ (fig. 3).

„Și arhitectul divin Traian biruind pe Decebal clădi în munții Dacilor cetate nouă. Dar zidul Romanilor nu putea ține fără un suflet închis între

Mărășești și Tîrgul Ocnei. Aici ei n'au mai avut nici speranța înaintării, nici credința rămănerii pe loc. Căci zi de zi hainul care le era tovarăș de luptă și mîna tot mai înapoi, descoperindu-le prin fuga lui perfidă coasta înspre dușman. Și totuși flăcâii tăi n'au dat înapoi împresurați s-au despresurat : mînați înapoi, s'au întors îndărăt. Ca Făt-Frumos cu Zmeul Zmeilor, ca Iacov cu Îngerul Domnului, ei au luptat lupta dreaptă a vitejiei și avînd în ei voința nestrămutată de a învinge, sau de a muri, ei au învins. Au învins, pentru că a muri nu puteau ; căci în sufletul lor era acum puterea tuturor strămoșilor, era viața nemuritoare a rasei Dacoramane, era voința de a birui a Romei eterne. Ca învăluit în propriile giulgiuri, încă din viață, așa au apărut ei în ziua de hotărîre a bătăliei, în strămoșeștile lor haine albe de țărani ai ogoarelor roditoare în fața dușmanului îngrozit de puterea mereu renăscută și mereu mai nestăpînită a asalturilor lor.

Îngenunchiați, voi ce-ați rămas în viață, înaintea maestății celor ce au căzut la Mărășești și Tîrgul Ocna ! Acolo s'au făurit din nou prin moartea incomparabilă, pactul vieții eterne a rasei noastre“.

¹¹ Se cunosc patru variante ale acestui text pe care le prezentăm integral pentru frumusețea stilului și vibrantului lor mesaj. Le vom numerota în ordine de la C1 la C4.

	SI ARCHITECTUL DIN TRAIAN BIVIND	1853
	SI GENERALUL SI AL MAREI PATERNA	1854
	CETATE INTRE SAU ZILE ROMANULUI	1855
	PUTEA SA STRANZIELOI - ACHIA - 1856	1856
ini	PATERNA SI GENERALUL SI AL MAREI PATERNA	1857
	DE BUNA VITA - LA - NEMURITARE IN	1858
	TEMELIE CETATEI STRANZIELOI - ACHIA	1859
	SI DACII SI PATERNA - LEUCONIA - CAR ROMA	1860
	INCEI DE COPIL SI SA ZILE DACIEI - ACHIA	1861
=		
	SINGURATEI A PARATREI AL CUMINTONTEI	1862
	IN NEORAVINTU L RASARIT LUTAT - AL	1863
	COPIL - PATRIEI - IN 1877 - SUB LIBERATORUL	1864
	CAROL I - CAR IN 1816 - SUB IMPUNITERUL	1865
1877	UNIREI FERDINAND - LUTAT - CALOR DE A	1866
	PUREBESIMULXI - INTRA LUME STRAINA	1867
	SI CEL CE CONDUCE TOTUL CUMINTONTEI	1868
	PE BUNA SI FAPTA LOK A ROBIT - R.D. PLIN	1869
	SI TARA - EV. VNA SA VULU DE VEACUN	1870

Fig. 3—4. Inscriptia C (fig. 3 — sus) ; Inscriptia D (fig. 4 — jos).

101 pietrele lui. Și Decebal Regele închise
de bună voe viața lui nemuritoare în
temeliile cetății sprijinind-o vecinic.
Și Dacii se făcură legionari iar Roma
învoi pe copiii ei să zică Daciei mamă.“

107

Inscripția C1 : (fig. 7)

„Putea-va omul ști de mai dragă fi e mama ori tatăl
Putea-vom noi fiii Patriei și Dace și Romane hotărîi cui să ne
închinăm mai cu smerenie, ori lui Decebal sacrificatul
ori lui Traian Biruitorul ? Căci de sântem Români o
datorăm Romei, dar de sântem pe pământul acesta
o datorăm Daciei. Iar vitejia strămoșilor căci a
fost așa de mare că Traian le-a ridicat el însuși
monument de preamăritoare amintire la Roma“.

Inscripția C2 : (fig. 8)

„Traian a dărâmat cetatea de Munți a lui
Decebal și din ruinele ei a clădit cetate
de piatră cioplită după chipul roman.
Și ca să nu să risipească de blestemul Dacilor
cetatea cea nouă, Decebal și-a închis în zidul
roman viața lui jertfind-o. Și Traian a
ridicat la Roma stâlp uriaș de marmoră
spre glorificarea lui Decebal“.

Inscripția C3 : (fig. 9)

„Și biruind pe Decebal arhitectul divin Traian clădi :
pe pământul Dacilor ciuntit de sabie și ars de foc,
o clădire nouă ; pe stânca de granit dacic se
innalță templul de marmoră roman. Și Decebal
sfînți cu sângele lui nemuritor clădirea cea
nouă ucizându-se la temeliile ei.
Și Traian onoră memoria lui Decebal
punîndu-i stâlp uriaș de marmoră
în mijlocul Romei“.

Inscripția C4 (fig. 10)

„Și fiind anul o sută dela Hristos
destinul a aruncat sorții cine să fie
stăpînul drumului Dunării
și cetății Ardealului. Și-a
luptat Decebal regele Dacilor șase ani
cu Traian împăratul Romanilor. Și s-a
plecat cumpăna de multe ori cînd spre
Romani cînd spre Daci. Dar în al șaselea
an flamurile Dacilor s-au închinat. Și
Romanii au stăpînit peste toată țara Carpaților
și țara Dacilor s-a făcut țara Românilor“.

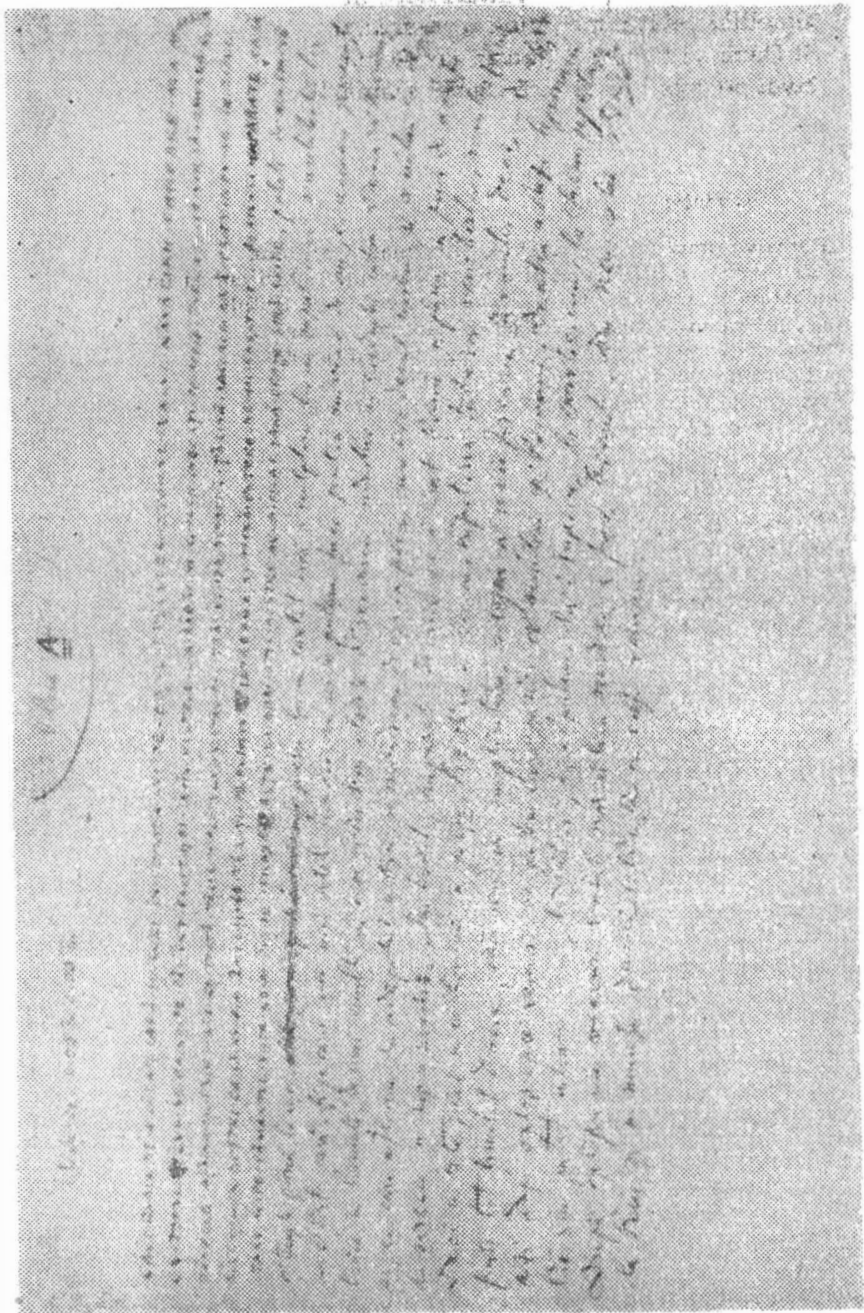

Fig. 5. Inscriptia (Placa) A. Text publicat in Memorialle.

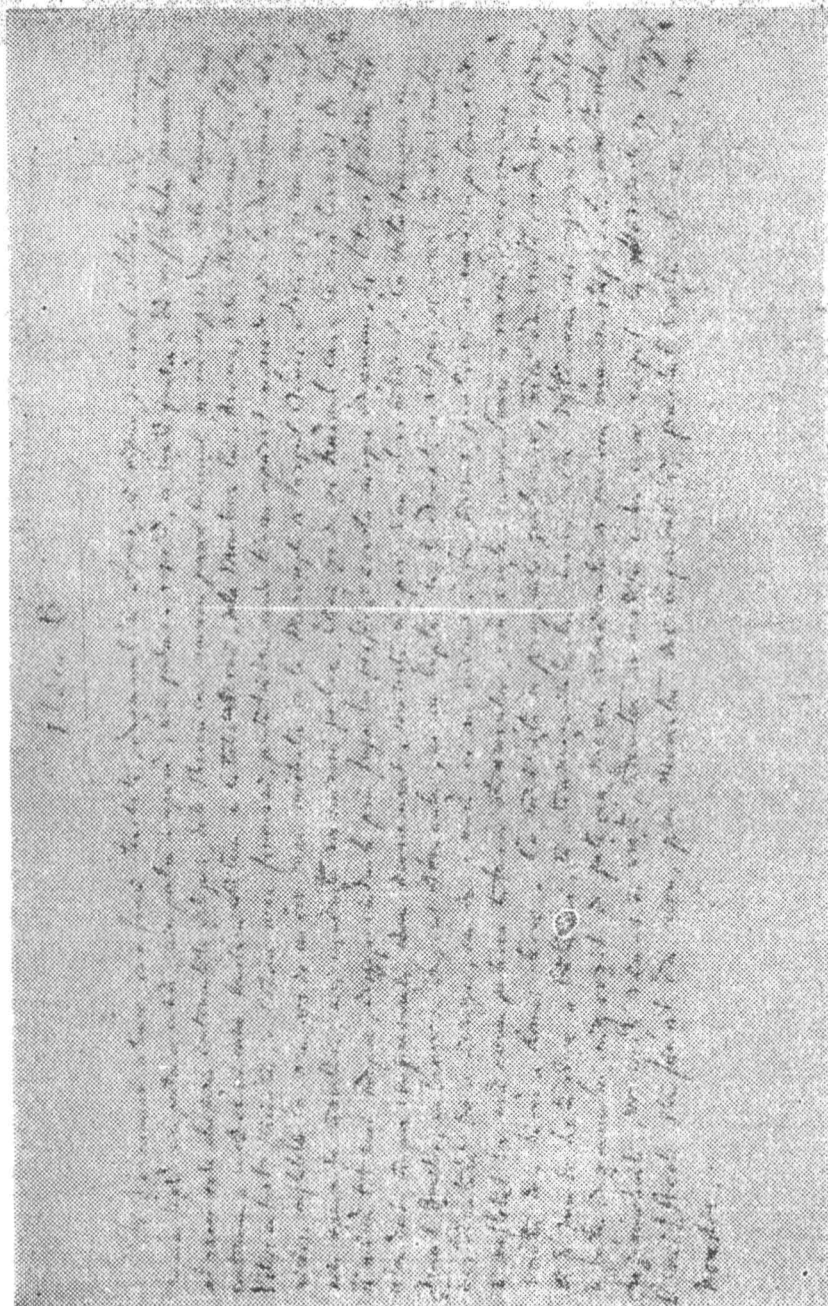

Fig. 6. Inscriptia (Placa) B. Text publicat in Memoriale.

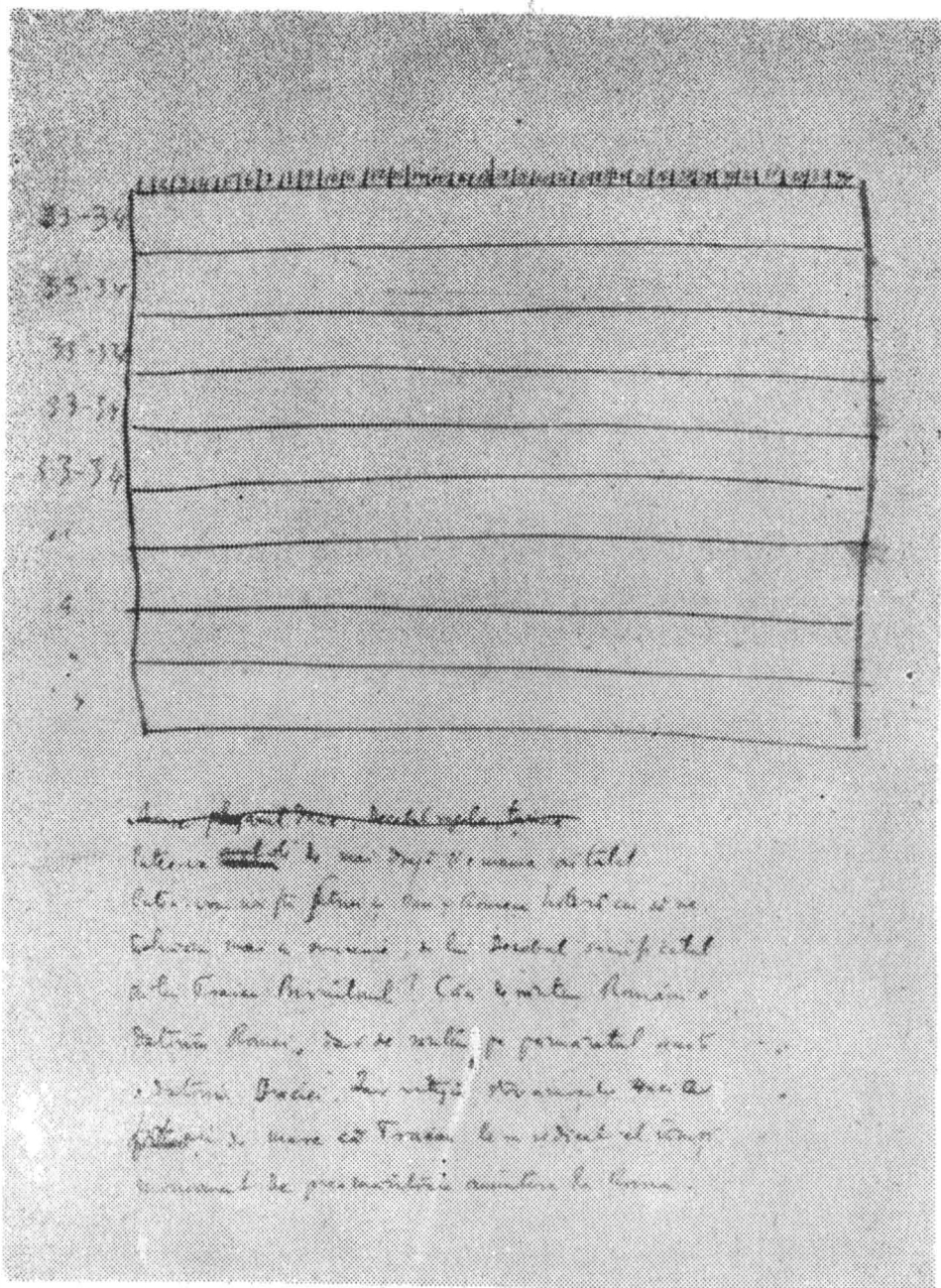

Fig. 7. Inscripția C1 (variantă).

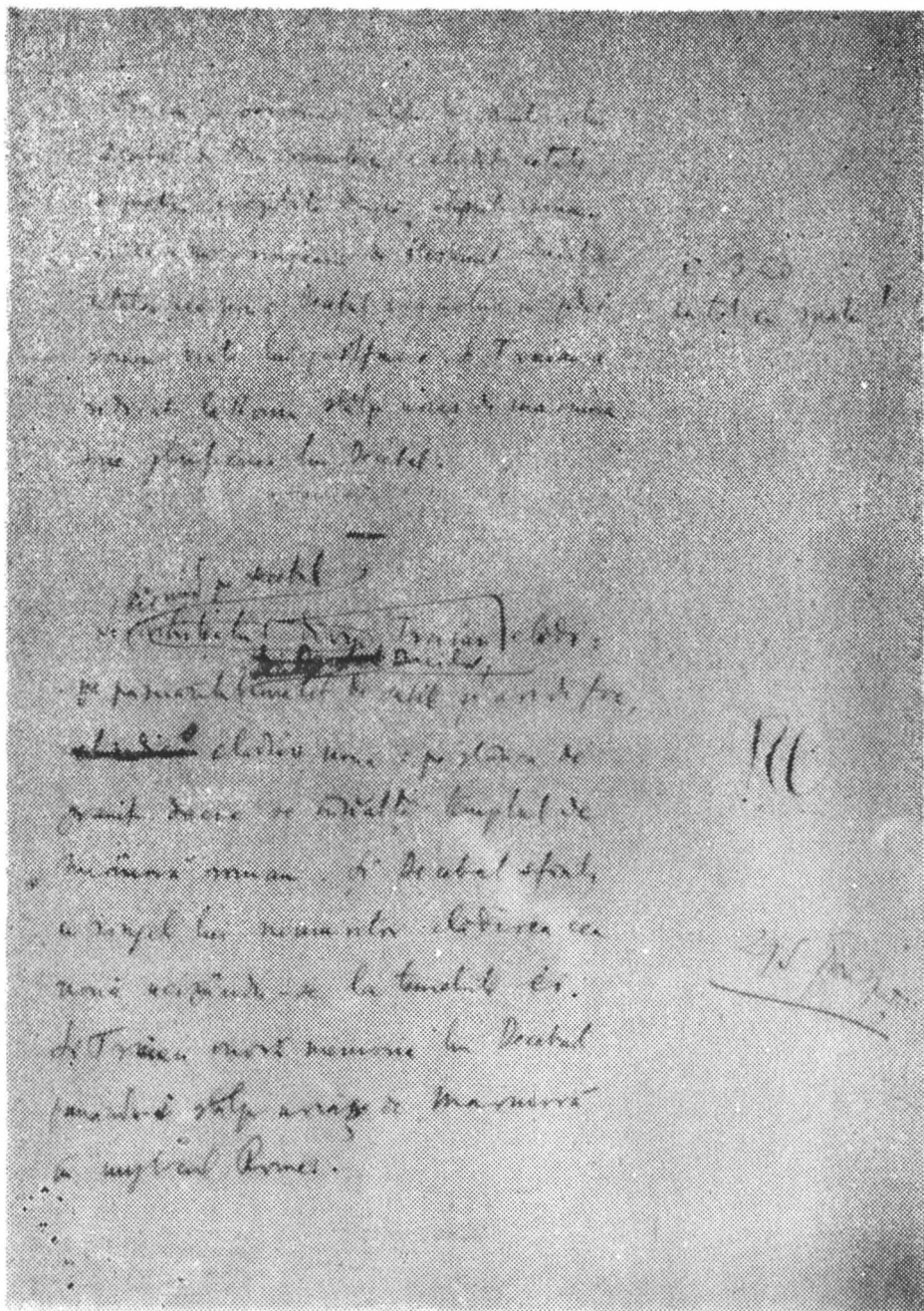

Fig. 8—9. Inscripția C2 (variantă) — fig. 8 (sus) : Inscripția C3 (variantă) — fig. 9 (jos).

~~SI FUNDANVL O A TA DE LA MARE TERA. SI. NISTRE~~
~~INTEREA. CARE. LUMINES TE. LVMI LE. PARVOST. IOR TA~~
~~DEARA QINT. AL. DVNIA~~
~~SI. A. LYPTATA. IOL. FRAL. RO. CE. LE. DACILOR. SANC. ANI~~
~~SI. TRAIAN. IMPERATOR. L. ROMANOR. SI. A.~~
~~FLORAT. CON. PANA. RE. ALTE. DES. CAND. STRO~~
~~CHIN. PR. PAL. IN. AN. M. LEA. AV~~
~~SI. TA. PA. ANI. PESTE. TATA. STARA. CARPATILOR. V. M. T. L. P.~~
394

SI FUNDANVL O A TA DE LA MARE TERA	33
DEARA QINT. AL. DVNIA	37
SI. A. LYPTATA. IOL. FRAL. RO. CE. LE. DACILOR. SANC. ANI	38
SI. TRAIAN. IMPERATOR. L. ROMANOR. SI. A.	36
FLORAT. CON. PANA. RE. ALTE. DES. CAND. STRO	32
CHIN. PR. PAL. IN. AN. M. LEA. AV	39
SI. TA. PA. ANI. PESTE. TATA. STARA. CARPATILOR	37
SI. TRAIAN. IMPERATOR. L. ROMANOR. SI. A.	36
FLORAT. CON. PANA. RE. ALTE. DES. CAND. STRO	32
CHIN. PR. PAL. IN. AN. M. LEA. AV	39
SI. TA. PA. ANI. PESTE. TATA. STARA. CARPATILOR	37
SI. TRAIAN. IMPERATOR. L. ROMANOR. SI. A.	36
FLORAT. CON. PANA. RE. ALTE. DES. CAND. STRO	32
CHIN. PR. PAL. IN. AN. M. LEA. AV	39
SI. TA. PA. ANI. PESTE. TATA. STARA. CARPATILOR	37

394

Fig. 10. Inscriptia C4 (varianta).

IV. — *Inscripția D* (fig. 4).

Singurafeci apărători ai cumineniei
 în neorânduitul răsărit Luptat-au
 copiii Patriei în 1877 sub liberatorul
 Carol I iar în 1916 sub împlinitorul
 unirei Ferdinand Lupta celor de-a
 pururea singuri într'o lume streină. 1816
 Și cel ce conduce totul a binecuvântat
 pe eroi și fapta lor a rodit rod plin
 și țara fu una ca visul de veacuri.¹²

Înălțătoarele dar în același timp cutremurătoarele cuvinte pe care ilustrul profesor și eseist le dorea săpate pe pereții impunătorului monument, constituiau, am putea spune, o cimosinteză a istoriei de aproape 20 de veacuri a zbuciumatului popor care a sălășluit în binecuvântatul spațiu mioritic cuprins în hotarele Doinei eminesciene.

Din păcate, datorită unor împrejurări care ne scapă din lipsă de informații, se pare că nu au fost săpate pe pereții edificiului toate textele prezentate mai sus. După afirmațiile lui I. Popescu-Băjenaru, autorul frumoasei Povești a Neamului Românesc, publicată în 1925, reiese că numai o parte din textele scrise de Părvan au fost săpate pe pereți¹². Dacă expunerea ce ni se pare destul de interesantă asupra Arcului de Triumf, făcută de scriitorul citat este exactă și integrală, atunci aceste texte s-ar rezuma doar la inscripțiile C (aflată pe fațada dinspre Băneasa)¹³ și D (situată pe fațada dinspre Piața Victoriei)¹⁴ precum și la alte patru mici texte (trei dintre ele formate din câte 11 cuvinte și numai unul din 14 cuvinte) pe care le prezentăm și noi în ultimele două note (13—14).

¹² I. Popescu-Băjenaru, *Povestea Neamului Românesc, însoțită de Cartea Marilor Români*, București, 1925, p. 333—346; idem, *Cartea Omului matur*, București, 1925, p. 801—814. Se face aceeași descriere a Arcului de Triumf ca și în *Povestea Neamului Românesc*.

¹³ Idem, *Povestea Neamului Românesc*, p. 335—343. Autorul spune că acest text se afla săpat pe fațada dinspre Băneasa cu litere aurite pe piatra dintre cele două laturi — 101 (scris sub ostașul roman) și 107 (sub ostașul dac), ambii ostași așezați de o parte și de alta a pajurei Țării, situată pe piciorul stîng al Arcului.

Cam în dreptul capetelor ostașilor se găseau săpate următoarele cuvinte pe care I. Popescu-Băjenaru i le atribuie lui Părvan: „Cu tinerețea lor jertfită au înmîit anii de tinerețe ai patriei”.

Pe aceeași față sus, era scris: „Regelui glorie”.

De asemenea, în partea de sus, cam în dreptul capetelor celor doi ostași (ostașul muntean sub care era scris anul 1394 și ostașul moldovean sub care se îndica anul 1475) se aflau săpate, după același autor, cuvintele lui Părvan: „Doar oameni de nu ar fi murit pentru patrie, acum ei sint zeii patriei”.

Pe fațada dinspre Piața Victoriei se găsea, în partea de sus (pe piatra zidului dinspre capetele celor doi străjeri) după I. Popescu-Băjenaru, următoarea inscripție redactată de Părvan, referitoare la cei doi eroi răpuși: Mihai și Tudor din Vladimир:

„Fără trupuri, încă din viață, ei nu ascultau decît glasul eternității”.

¹⁴ Acest text se afla, pe aceeași față dinspre Piața Victoriei, mai exact, pe piatra dintre cele două leaturi 1877 și 1916. De asemenea, pe zidul dintre capetele celor doi ostași se găseau săpate cuvintele scrise de Părvan: „Cu dărnicie de nemuritori, dat-au patriei viața fragedă de muritori.”, (cf. I. Popescu-Băjenaru, *op. cit.*, p. 345).

Cea de-a doua mare etapă a împodobirii Arcului de Triumf a fost, așa după cum am arătat, cea care a premers inaugurarea lui în 1936.

Doi ani mai târziu, în 1938, apare Ghidul istoric și artistic al Bucureștiului, unde, cunoscutul arhitect Grigore Ionescu ne oferea unele informații valoroase privind împodobirea celor patru fațade ale monumentului dar unde nu face nici o referire la inscripțiile celor trei mari istorici ¹⁵.

Să fie vorba doar de o simplă omisiune a autorului sau poate avem de-a face cu o înlocuire a acestor inscripții cu basoreliefuli sau cu altceva? Lipsa unor informații precise nu ne îngăduie să ne pronunțăm asupra inscripțiilor în discuție.

Ceea ce putem totuși spune este că în perioada de tristă amintire a dictaturii comuniste a cărei concepție antinațională și antimonarhică este bine știută, impunătorul edificiu din Șoseaua Kisselef care reprezenta pînă prin anii '40, bijuteria arhitectonică a Capitalei, a fost aproape complet dezbrăcat de podoabele sale, înlăturându-i-se deliberat acele remarcabile basoreliefuli ca și numeroasele inscripții.

Ne întrebăm, oare pentru a i se da acestui somptuos monument splendoarea de altă dată, spre a-l face să fie ceea ce a fost — acel poem de piatră care să povestească urmașilor faptele mărețe ale străbunilor — nu este cazul ca municipalitatea noastră să întreprindă o asemenea acțiune?

Sperăm ca această dorință să se transforme cît mai curînd în realitate.

¹⁵ Grigore Ionescu, *op. cit.*, p. 325—327. Autorul ne vorbește de numeroasele inscripții și basoreliefuli care împodobeau cele patru fațade ale monumentului. De pildă, pe fațada dinspre Piața Victoriei erau prinse de o parte și de alta a golului central capetele în altorelief al Reginei Maria și al Regelui Ferdinand, sculpturi în piatră realizate de Alexandru Călinescu. Deasupra se afla inscripția comemorativă scrisă pe friza edificiului, încadrată de două *Victorii*, (cea din stînga realizată de Mac Constantinescu, iar cea din dreapta, de C. Baraschi). Cele două fațade laterale sînt ocupate de proclamațiile Regelui Ferdinand către Țară (cea din ziua de 14—27 august 1916 și cea din 15 oct. 1922). Bolta cilindrică a pasajului cuprinde o serie de plăci de piatră, fiecare din ele purtînd numele localităților care au devenit celebre prin luptele date în jurul lor (Mărășești, Oituz etc.).

Pe fațada dinspre Băneasa, în stînga, în medalion un cap de voinic cu barbă, lipit de o sabie ținută în mînă, simbolizînd *Bărbăția* (sculptură în piatră a lui I. Jalea), iar partea dreaptă, un alt medalion care include o cruce și un cap tînr simbolizînd *Credința* (sculptură de Baraschi); inscripția ca și cea de pe fațada opusă este încadrată de cele două *Victorii* realizate de sculptorii D. Onofrei și C. Medrea.